

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**PREVENCE SEXUÁLNÍHO VYKOŘISŤOVÁNÍ
V ÚSTECKÉM KRAJI**

**PREVENTION OF SEXUAL EXPLOITATION OF
CHILDREN IN THE ÚSTÍ NAD LABEM REGION**

Autor práce: Hana Hokešová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

2026

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 1632/5b, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Hana Hokešová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Píbram

Název bakalářské práce: **Prevence sexuálního vykořisťování dětí v Ústeckém kraji**

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: **Prevention of Sexual Exploitation of Children in the Ústí nad Labem Region**

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce (jméno a příjmení, včetně titulů): JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

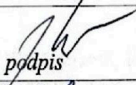

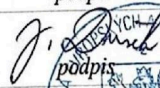
Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 04/2025

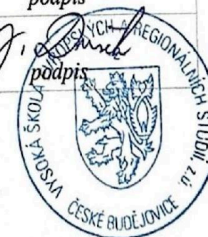
Cíl bakalářské práce:

Hlavním cílem práce je zhodnotit účinnost preventivních opatření a mechanismů, které slouží k ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním v Ústeckém kraji. Vedlejším cílem je identifikovat slabá místa v současném systému prevence a navrhnout doporučení ke zlepšení meziresortní koordinace a včasné pomoci ohroženým dětem.

Student: Hana Hokešová	10. 7. 2025 datum	 podpis
Vedoucí práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.	10. 7. 2025 datum	 podpis

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	21. 8. 2025 datum	 podpis
Prorektor pro studium a vnitřní záležitosti: doc. PhDr. Miroslav Sapík, Ph.D.	24. 8. 2025 datum	 podpis
Rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	29. 8. 2025 datum	 podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucí(ho) a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce JUDr. Milanovi Kocíkovi, MBA, LL.M.
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

HOKEŠOVÁ, H. *Prevence sexuálního vykořisťování dětí v Ústeckém kraji*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2026 57 s. Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou sexuálního vykořisťování dětí, zejména s důrazem na jeho prevenci v Ústeckém kraji. Cílem práce je analyzovat současný stav ochrany dětí před sexuálním vykořisťováním, zmapovat aktivity institucí a neziskových organizací působících v regionu a identifikovat klíčové nedostatky v preventivním systému. Teoretická část práce vymezuje pojem sexuálního vykořisťování, popisuje jeho formy, rizikové faktory a dopady na oběti. Dále se zaměřuje na trestněprávní aspekty, právní rámec ochrany dětí a na nástroje prevence a kontroly v České republice.

Praktická část je založena na kvalitativním výzkumu, který využívá polostrukturované rozhovory se zástupci institucí, jež se v Ústeckém kraji zabývají ochranou dětí, pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany, Policií České republiky a neziskovými organizacemi. Výzkum přináší poznatky o efektivitě stávajících preventivních opatření a spolupráci mezi subjekty. Na základě získaných dat jsou formulována doporučení ke zlepšení koordinace a posílení primární prevence v regionu.

Klíčová slova: děti, kriminalita, ochrana dětí, právní rámec, prevence, sexuální vykořisťování

ABSTRACT

HOKEŠOVÁ, H. *Prevention of Sexual Exploitation of Children in the Ústí nad Labem Region*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2026. 57 s. Supervisor: JUDr. Milan Kocík, MBA, LL.M.

This bachelor's thesis deals with the issue of sexual exploitation of children, with particular emphasis on its prevention in the Ústí nad Labem Region. The aim of the thesis is to analyse the current state of protection of children from sexual exploitation, to map the activities of institutions and non-profit organisations operating in the region and to identify key shortcomings in the preventive system. The theoretical part of the thesis defines the concept of sexual exploitation, describes its forms, risk factors and impacts on victims. It also focuses on criminal law aspects, the legal framework for child protection and on prevention and control tools in the Czech Republic.

The practical part is based on qualitative research using semi-structured interviews with representatives of institutions involved in child protection in the Ústí nad Labem Region, including employees of social and legal child protection authorities, the Police of the Czech Republic, and non-governmental organisations. The research provides insights into the effectiveness of existing preventive measures and the level of cooperation between these entities. Based on the data obtained, recommendations are formulated to improve coordination and strengthen primary prevention in the region.

Key words: children, crime, child protection, legal framework, prevention, sexual exploitation

Obsah

<u>ABSTRAKT</u>	5
<u>Úvod</u>	9
<u>1 CÍL A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE</u>	10
<u>2 CHARAKTERISTIKA SEXUÁLNÍHO VYKOŘIŠŤOVÁNÍ DĚTÍ</u>	11
<u>2.1 Definice sexuálního vykořisťování dětí</u>	11
<u>2.2 Formy vykořisťování</u>	12
<u>2.3 Rizikové faktory</u>	14
<u>2.4 Oběti trestných činů a viktimologický pohled</u>	15
<u>2.5 Dopady na oběti</u>	16
<u>3 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S VYKOŘIŠŤOVÁNÍM DĚTÍ</u>	18
<u>3.1 Trestněprávní vymezení pojmu</u>	18
<u>3.1.1 Trestný čin sexuálního nátlaku (§ 186 TZ)</u>	18
<u>3.1.2 Trestný čin pohlavního zneužití (§ 187 TZ)</u>	19
<u>3.1.3 Trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 TZ)</u>	20
<u>3.1.4 Trestný čin týrání svěřené osoby (§ 198 TZ)</u>	21
<u>3.1.5 Trestný čin ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)</u>	21
<u>3.1.6 Trestný čin svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ)</u>	22
<u>3.2 Sexuální zneužívání dětí</u>	23
<u>3.3 Výroba a šíření dětské pornografie</u>	23
<u>3.4 Obchodování s dětmi</u>	25
<u>3.5 Zneužívání dětí k prostituci</u>	26
<u>3.6 Kybernetické formy vykořisťování</u>	27
<u>3.7 Statistické údaje a trendy kriminality</u>	28
<u>4 PRÁVNÍ A SOCIÁLNÍ RÁMEC OCHRANY DĚTÍ PŘED ZNEUŽÍVÁNÍM</u>	30
<u>4.1 Právní předpisy v ochraně dětí v ČR</u>	30
<u>4.2 Systém sociálně – právní ochrany dětí</u>	31
<u>4.3 Mezinárodní úmluvy</u>	32
<u>4.4 Postupy a protokoly při podezření na sexuální vykořisťování</u>	33
<u>5 MOŽNOSTI KONTROLY A PREVENCE SEXUÁLNÍHO VYKOŘIŠŤOVÁNÍ DĚTÍ</u>	35
<u>5.1 Formy prevence – primární, sekundární, terciární</u>	35
<u>5.2 Včasná identifikace ohrožených dětí</u>	36

<u>5.3 Osvětové a vzdělávací programy</u>	37
<u>5.4 Monitoring a kontrola rizikových prostředí</u>	37
<u>6 ROLE INSTITUCÍ A NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ PŘI ODHALOVÁNÍ A OCHRANĚ OBĚTÍ</u>	39
<u>6.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí</u>	39
<u>6.2 Policie a školská zařízení</u>	41
<u>6.3 Neziskové organizace a spolupráce</u>	41
<u>7. PRAKTICKÁ ČÁST – VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ</u>	43
<u>7.1 Metodologie výzkumu</u>	43
<u>7.2 Cíl výzkumu</u>	44
<u>7.3 Charakteristika respondentů</u>	45
<u>7.4 Proces sběru a zpracování dat</u>	46
<u>7.5 Analýza a interpretace rozhovorů</u>	46
<u>7.6 Diskuze</u>	48
<u>7.7 Návrhy a doporučení pro praxi</u>	49
<u>ZÁVĚR</u>	51
<u>SEZNAM LITERATURY</u>	53
<u>SEZNAM ZKRATEK</u>	57

Úvod

Sexuální vykořisťování dětí představuje závažný společenský problém, který se dotýká nejen samotných obětí, ale také jejich rodin, širších komunit a celého systému sociální ochrany. Jedná se o fenomén s hlubokými psychickými, sociálními i právními důsledky, jejichž dopady mohou oběti provázet po celý život. V České republice je tato problematika dlouhodobě sledována odbornou i laickou veřejností, přesto však zůstává značná část případů skrytá a neohlášená, zejména v důsledku studu, strachu, závislosti obětí na pachateli či nedůvěry v instituce.

Ústecký kraj, který se dlouhodobě potýká s vyšší mírou sociálně-patologických jevů, nezaměstnanosti a chudoby, patří k regionům, kde riziko ohrožení dětí sexuálním vykořisťováním nabývá specifických forem a zvýšené intenzity. Sociální vyloučení a nestabilní rodinné prostředí zde mohou vytvářet podmínky, které zvyšují zranitelnost dětí a usnadňují vznik rizikových situací.

Cílem této bakalářské práce je přiblížit problematiku prevence sexuálního vykořisťování dětí v kontextu Ústeckého kraje, zmapovat činnost subjektů, které se podílejí na ochraně dětí, a vyhodnotit, jak efektivně dokážou předcházet zneužívání a reagovat na případy ohrožení. Pozornost je věnována zejména spolupráci orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Policie České republiky, školských zařízení a neziskových organizací.

V teoretické části práce jsou vymezeny základní pojmy související se sexuálním vykořisťováním dětí, popsány jeho formy a projevy a přiblížen legislativní rámec ochrany dětí. Praktická část je zaměřena na kvalitativní výzkum založený na rozhovorech s odborníky z praxe, který přináší pohled na reálné fungování preventivních opatření v Ústeckém kraji.

Práce má za cíl přispět k lepšímu porozumění problematice sexuálního vykořisťování dětí a poukázat na význam efektivní prevence a meziinstitucionální spolupráce. Získané poznatky mohou sloužit jako podklad pro úvahy o dalším posílení systému ochrany dětí v regionálním i celostátním kontextu.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce je analyzovat současný stav prevence sexuálního vykořisťování dětí v Ústeckém kraji a zhodnotit efektivitu systému ochrany, který je tvořen státními institucemi, orgány sociálně-právní ochrany dětí, školskými zařízeními a neziskovými organizacemi. Práce se zaměřuje na posouzení úrovně spolupráce jednotlivých subjektů při prevenci a odhalování případů sexuálního vykořisťování dětí a na identifikaci slabých míst tohoto systému.

Dílčí cíle práce spočívají ve vymezení základních pojmů souvisejících se sexuálním vykořisťováním dětí, analýze jeho forem a příčin, charakteristice legislativního rámce ochrany dětí a zmapování preventivních aktivit realizovaných v Ústeckém kraji. Součástí práce je rovněž zhodnocení účinnosti těchto opatření a formulace návrhů na jejich zlepšení.

Metodologicky práce vychází z kombinace teoretického a empirického přístupu. Teoretická část je zpracována na základě studia odborné literatury z oblasti kriminologie, viktimologie a trestního práva, dále legislativních dokumentů a statistických údajů Policie České republiky a Ministerstva práce a sociálních věcí.

Empirická část práce je založena na kvalitativním výzkumu realizovaném formou polostrukturovaných rozhovorů s odborníky z praxe, zejména s pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí, Policie České republiky, školských zařízení a neziskových organizací působících v Ústeckém kraji. Výběr respondentů byl proveden záměrně s ohledem na jejich odbornou zkušenost s problematikou ochrany dětí.

Získaná data byla analyzována metodou kvalitativní obsahové analýzy, která umožnila identifikovat klíčová témata, problémy a návrhy řešení. Výsledky výzkumu slouží jako podklad pro formulaci doporučení směřujících ke zlepšení systému prevence sexuálního vykořisťování dětí v Ústeckém kraji.

2 CHARAKTERISTIKA SEXUÁLNÍHO VYKOŘISŤOVÁNÍ DĚTÍ

Sexuální vykořisťování dětí představuje závažný celospolečenský problém, který má hluboké psychické, sociální i právní dopady. Jde o formu násilí páchaného na dětech, které jsou zneužívány pro sexuální uspokojení jiných osob, finanční zisk či jiné výhody. Tento fenomén je často spojen s anonymitou internetu, sociálními nerovnostmi a nedostatečnou ochranou dětí v rizikovém prostředí. Světová zdravotnická organizace (WHO) řadí sexuální vykořisťování dětí mezi nejzávažnější formy porušování lidských práv s dlouhodobými dopady na jejich vývoj.¹

Z právního hlediska představují trestné činy proti dětem mimořádně závažný zásah do lidské důstojnosti a osobnostních práv dítěte. Trestní právo v této souvislosti chrání zejména osobní svobodu jednotlivce a jeho právo na ochranu intimní sféry.²

2.1 Definice sexuálního vykořisťování dětí

V odborné literatuře nepanuje úplná shoda na jediné všeobecně přijímané definici sexuálního zneužívání dětí. Důvodem je široké spektrum situací, v nichž může k takovému jednání dojít, a také rychle se měnící prostředí (zejména online), které přináší nové způsoby a podoby zneužívání dětí, například prostřednictvím internetu, sociálních sítí či videohovorů.³

Sexuální zneužívání dítěte je jakékoli nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli sexuální dotýkání, styk či vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá.⁴ Definice sexuálního zneužívání dítěte vystihuje tento jev komplexně, neboť zahrnuje nejen pohlavní styk, ale i další formy sexuálního chování a vykořisťování. Zdůrazňuje zneužití moci a důvěry ze strany pachatele a odpovídá současnému pojetí tohoto problému v psychologii i trestním právu.

¹WORLD HEALTH ORGANIZATION. *World Health Statistics 2017: Monitoring Health for the Sustainable Development Goals (SDGs)*. World Health Organization, 2017. ISBN 9241565489.

²JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání*. Student. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3.

³*What is child sexual abuse?* American Psychological Association [online]. American Psychological Association, 2014, s. 1

⁴*Šance dětem: Dítě v ústavu*. Online. 2024. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-v-ustavu>. [cit. 2025-07-27].

Weiss uvádí, že „*sexuální zneužívání dítěte lze definovat jako jakékoli zapojení dítěte do sexuálních aktivit, kterým dítě plně nerozumí, není schopno dát informovaný souhlas a které porušují zákon nebo společenské normy.*“⁵ Typicky jde o situace, kdy pachatel zneužívá moci, důvěry nebo závislosti dítěte a nutí je k sexuálním aktivitám, které dítě není schopno plně chápat ani jim dobrovolně předejít. Uvedená charakteristika správně vymezuje sexuální vykořisťování dětí jako závažnou formu násilí založenou na zneužití moci a závislosti dítěte. Výstižně poukazuje na neschopnost dítěte situaci plně porozumět či jí účinně čelit, což podtrhuje vysokou míru jeho zranitelnosti.

Čírtková vymezuje tento jev jako jednání založené na zneužití moci, důvěry nebo závislosti dítěte za účelem uspokojení pachatele.⁶

Sexuální vykořisťování dětí tak zahrnuje široké spektrum jednání, od přímého fyzického kontaktu až po nekontaktní formy realizované prostřednictvím moderních technologií. Společným znakem je vždy zneužití zranitelnosti dítěte, jeho závislosti a nerovného postavení vůči pachateli.

2.2 Formy vykořisťování

Formy vykořisťování mohou mít různou podobu a často jsou spojeny se zneužitím zranitelnosti oběti. Jelínek tvrdí, že „*sexuální vykořisťování zahrnuje jednání, při němž je osoba využívána k sexuálním účelům proti své vůli nebo bez schopnosti dát kvalifikovaný souhlas.*“⁷

Vykořisťování představuje jeden z ústředních pojmů současné kriminologie i trestního práva. V obecném smyslu jde o situaci, kdy jedna osoba zneužívá převahy moci, informační převahy nebo závislosti jiné osoby a získává z toho nepoctivý prospěch na úkor jejích práv, důstojnosti a často i zdraví.⁸ V kriminologické literatuře se vykořisťování chápe jako extrémní forma nerovnosti, která se promítá do

⁵WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada, 2005. ISBN 978-80-247-6372-9

⁶ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie. 3., upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁷JELÍNEK, Jiří. *Kriminologie. Teoretik*. Praha: Leges, 2021. ISBN 9788075024992.

⁸VANÍČKOVÁ, Eva. *Identifikace typů dětských obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 2007. ISBN 8025410730.

pracovních vztahů, sexuálních vztahů, rodinného života i do jiných sociálních kontextů.⁹

Základní rozdělení zahrnuje kontaktní a nekontaktní formy.

Kontaktní formy zahrnují přímé sexuální jednání s dítětem, jako je pohlavní styk, osahávání, nucení k sexuálním praktikám nebo zneužívání dítěte k prostituci. Zvláště závažnou podobou je komerční sexuální vykořisťování, které je často spojeno s obchodováním s lidmi a organizovanou trestnou činností.¹⁰

Nekontaktní formy zahrnují jednání bez fyzického kontaktu, například výrobu a šíření dětské pornografie, nucení dítěte k obnažování nebo manipulaci prostřednictvím internetu. Jak uvádí Matoušek, i tyto formy mohou mít pro dítě stejně závažné psychické následky jako přímé zneužívání.¹¹

Na mezinárodní úrovni se pojem vykořisťování výslovně objevuje zejména v souvislosti s obchodováním s lidmi. Protokol k Úmluvě OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu, známý jako tzv. *Palermský protokol*, ve svém čl. 3 písm. a) uvádí, že vykořisťování zahrnuje přinejmenším sexuální vykořisťování, nucenou práci nebo služby, otroctví či praktiky podobné otroctví, nevolnictví nebo odnímání orgánů.¹²

Tento mezinárodní dokument byl v České republice vyhlášen jako sdělení Ministerstva zahraničních věcí České republiky č. 18/2015 Sb. m. s., které obsahuje český překlad protokolu, včetně ustanovení čl. 3 vymezujícího pojem obchodování s lidmi a jednotlivé formy vykořisťování.¹³

2.3 Rizikové faktory

Rizikové faktory sexuálního vykořisťování dětí lze rozdělit do několika vzájemně se prolínajících oblastí – individuálních, rodinných, sociálních a environmentálních.

⁹PEARCE, Jenny. *Child Sexual Exploitation: Why Theory Matters*. Policy Press, 2019. ISBN 978-1447351412.

¹⁰ŠÁMAL, Pavel; GŘIVNA, Tomáš; BOHUSLAV, Lukáš; NOVOTNÝ, Oto; HERCZEG, Jiří et al. *Trestní právo hmotné*. 2022. ISBN 8075987640.

¹¹MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

¹²Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi. New York, 2000. Vyhlášen pod č. 18/2015 Sb. m. s.

¹³ZÁKONY PRO LIDI. *Sdělení č. 18/2015 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu*. Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2015-18>. [cit. 2026-01-29].

Jejich kombinace může významně zvyšovat pravděpodobnost, že se dítě stane obětí sexuálního násilí nebo vykořisťování. Odborná literatura zároveň zdůrazňuje, že nejde o selhání dítěte, ale o důsledek nerovnováhy moci a zranitelnosti, kterou pachatelé cíleně zneužívají.

Vágnerová charakterizuje děti jako zvláště zranitelné oběti trestné činnosti, a to především s ohledem na jejich psychickou nezralost a omezenou schopnost rozpoznat rizikové situace.¹⁴

Mezi individuální rizikové faktory patří zejména nízký věk dítěte, jeho psychická nezralost, zdravotní postižení nebo poruchy chování a emocí. Děti, které mají omezenou schopnost rozpoznat nebezpečné situace nebo obtížně komunikují své potřeby, mohou být pro pachatele snáze manipulovatelné. Zvýšené riziko představuje také předchozí zkušenost s násilím nebo zanedbáváním, která může vést k narušenému vnímání hranic a důvěry vůči dospělým osobám.

Významnou roli hrají rovněž rodinné faktory. Patří sem například nefunkční rodinné prostředí, domácí násilí, závislosti rodičů, chudoba, dlouhodobá absence rodičovské péče nebo emoční deprivace dítěte. V takových podmínkách dítě často postrádá stabilní zázemí a dostatečný dohled dospělých osob. Jak upozorňuje Matoušek, *„riziko ohrožení dítěte se významně zvyšuje v prostředí, kde dochází k dlouhodobé sociální nestabilitě, zanedbávání péče o dítě nebo narušení rodinných vztahů.“*¹⁵

Z hlediska sociálních a environmentálních faktorů hraje v současnosti významnou roli zejména internet a sociální sítě. Anonymita online prostředí může pachatelům usnadňovat navazování kontaktu s dětmi, manipulaci a postupné narušování jejich hranic, což je označováno jako tzv. grooming.¹⁶

Weiss vymezuje sexuální zneužívání dítěte jako zapojení dítěte do sexuálních aktivit, kterým dítě plně nerozumí.¹⁷

¹⁴VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

¹⁵MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

¹⁶**grooming** = kriminální aktivita, jejímž cílem je pomocí psychické manipulace vylákat z oběti osobní údaje, vyvolat falešnou důvěru a vylákat ji na osobní schůzku, kde většinou dochází k fyzickému násilí, sexuálnímu zneužití, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie

¹⁷WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s, 2005. ISBN 80-247-0929-5.

2.4 Oběti trestných činů a viktimologický pohled

Problematika obětí trestných činů je předmětem viktimologie, která je součástí kriminologie. Viktimologie se zabývá charakteristikou obětí, jejich zranitelností, vztahem k pachateli a důsledky trestné činnosti.

Podle Čírtkové se viktimologie zabývá studiem obětí trestných činů, jejich vztahem k pachateli, průběhem viktimizace a možnostmi jejich ochrany.¹⁸

Z hlediska právního vymezení je oběť trestného činu definována zákonem č. 45/2013 Sb.¹⁹, o obětech trestných činů, jako fyzická osoba, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková či nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil. Tento zákon zároveň stanoví základní práva obětí, mezi něž patří například právo na odbornou pomoc, ochranu před sekundární viktimizací nebo právo na informace.

Zvláštní postavení mají tzv. zvláště zranitelné oběti, mezi které patří zejména děti. Tyto osoby mají nárok na zvýšenou ochranu a citlivější přístup ze strany orgánů veřejné moci.

Děti představují specifickou kategorii obětí, jejichž zranitelnost vyplývá z věku, psychické nezralosti a závislosti na dospělých osobách. Podle Weisse dítě není schopno plně pochopit podstatu sexuálního jednání ani jeho následky.²⁰

Viktimologie rozlišuje primární, sekundární a terciární viktimizaci. Primární viktimizace představuje přímý zásah trestným činem, při kterém dochází k poškození fyzického nebo psychického zdraví oběti. Sekundární viktimizace může vzniknout v důsledku necitlivého přístupu okolí nebo institucí, například během trestního řízení. Terciární viktimizace souvisí s dlouhodobými sociálními důsledky, jako je stigmatizace nebo sociální vyloučení.²¹

¹⁸ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

¹⁹ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013.

²⁰WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8.

²¹ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Viktimologie pro forenzní praxi*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0582-1.

Specifickým rysem viktimizace dětí je skutečnost, že pachatelem bývá často osoba z blízkého okolí dítěte. Tato skutečnost ztěžuje odhalování trestné činnosti a může vést k jejímu dlouhodobému utajení. Dítě může mít zároveň obavy z reakce okolí, pociťovat vinu nebo strach z narušení rodinných vztahů, což může vést k tomu, že o zneužívání dlouhodobě nemluví.²²

2.5 Dopady na oběti

Dle Vágnerové, „*sexuální zneužívání dítěte představuje závažný zásah do psychického vývoje dítěte a může mít dlouhodobé negativní důsledky pro jeho osobnostní vývoj.*“²³

Dopady sexuálního vykořisťování dětí jsou hluboké, dlouhodobé a zasahují všechny oblasti života oběti. Nejedná se pouze o okamžité psychické trauma, ale o komplexní následky, které mohou přetrvávat až do dospělosti a významně ovlivňovat kvalitu života, mezilidské vztahy i sociální fungování jedince.²⁴ Podle WHO může sexuální zneužívání dětí vést k dlouhodobým negativním důsledkům pro fyzické i psychické zdraví.²⁵

V oblasti psychického zdraví se u obětí často objevují úzkostné poruchy, deprese, posttraumatická stresová porucha, poruchy spánku či psychosomatické obtíže.²⁶ Dítě může trpět pocity studu, viny a bezmoci, přestože nenese žádnou odpovědnost za spáchané násilí. Typické jsou také poruchy sebehodnocení a narušený pocit vlastní identity, zejména pokud vykořisťování probíhalo dlouhodobě nebo ze strany blízké osoby. Sociální dopady se projevují narušením schopnosti navazovat důvěrné vztahy, problémy v komunikaci a izolací od vrstevníků²⁷. Oběti mohou mít potíže s autoritami, zvýšenou míru nedůvěry nebo naopak rizikové chování v dospívání

²²MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5024-1.

²³VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

²⁴tamtéž.

²⁵WHO. *Responding to child maltreatment*. 2017. ISBN 978-92-4-154859-1.

²⁶MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

²⁷VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5024-1.

a dospělosti. Ve školním prostředí se často objevují zhoršené studijní výsledky, absence, poruchy soustředění či předčasné ukončení vzdělávání.²⁸

Závažné jsou rovněž dlouhodobé zdravotní a sociální důsledky. Výzkumy poukazují na zvýšený výskyt závislostí, sebepoškozování, poruch příjmu potravy či opakované viktimizace v dospělosti.²⁹ Sexuální vykořisťování tak nepředstavuje izolovanou událost, ale zkušenost, která může zásadně ovlivnit celý životní vývoj oběti.

Z tohoto důvodu je klíčová včasná identifikace ohrožených dětí, poskytování odborné pomoci a dlouhodobá podpora zaměřená na obnovu pocitu bezpečí a důstojnosti dítěte. Efektivní pomoc vyžaduje mezioborovou spolupráci odborníků z oblasti sociální práce, psychologie, zdravotnictví a práva.

²⁸MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

²⁹WEISS, Petr. *Sexuologie*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2492-8.

3 TRESTNÉ ČINY SPOJENÉ S VYKOŘIŠŤOVÁNÍM DĚTÍ

Gřivna zdůrazňuje, že trestní právo je klíčovým nástrojem ochrany společnosti před závažnými zásahy do práv dítěte.³⁰

Trestné činy spojené s vykořisťováním dětí patří mezi nejzávažnější formy kriminality, neboť zásadně porušují práva dítěte na důstojnost, bezpečí a zdravý vývoj. Děti jsou vzhledem ke své věkové a psychické nezralosti zvláště zranitelnou skupinou, která se nedokáže účinně bránit manipulaci či nátlaku.³¹ Vykořisťování se může projevovat v různých podobách, od sexuálního zneužívání a obchodování s dětmi až po kybernetické formy kriminality.

Trestní právo na tyto jevy reaguje stanovením zvláštních skutkových podstat s cílem posílit ochranu dětí a postihnout pachatele. Jak konstatuje Jelínek, „*trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti chrání zejména svobodu rozhodování v pohlavních vztazích a nerušený mravní a tělesný vývoj dětí.*“³²

3.1 Trestněprávní vymezení pojmu

3.1.1 Trestný čin sexuálního nátlaku (§ 186 TZ)

Trestný čin sexuálního nátlaku podle § 186 trestního zákoníku slouží k postihu méně závažných forem sexuálního zneužívání, které však i přesto představují významný zásah do lidské důstojnosti a svobody rozhodování v oblasti sexuality. Nejde zde primárně o pohlavní styk, ale o jednání, jako je pohlavní sebeukájení, nucené obnažování či jiné sexuálně motivované chování, ke kterému je oběť donucena prostřednictvím nátlaku, hrozby nebo zneužití svého postavení pachatelem.³³

³⁰GŘIVNA, Tomáš. *Kriminologie. 4., aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

³¹HULMÁKOVÁ, Jana. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let.* Vydání: první. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023. ISBN 978-80-7338-201-8.

³²JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání.* Student. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

³³CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice.* Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

Objektem tohoto trestného činu je svoboda rozhodování v pohlavních vztazích. Předmětem útoku může být jakákoli osoba, přičemž v případě, že je obětí dítě, zákon tuto skutečnost považuje za zvlášť přitěžující okolnost (§ 186 odst. 3 písm. a) TZ).³⁴

U dětí je navíc často naplněn znak zneužití bezbrannosti, neboť vzhledem ke svému věku a stupni psychického vývoje nejsou schopny plně chápat povahu jednání ani se mu účinně bránit.³⁵

Skutková podstata tohoto trestného činu spočívá v tom, že pachatel přiměje jinou osobu k sexuálnímu jednání pomocí násilí, pohrůžky násilí nebo pohrůžky jiné vážné újmy. Zákon zde poskytuje trestněprávní ochranu i proti takovým útokům, které nezahrnují intenzivní fyzický kontakt, avšak přesto závažně zasahují do intimní sféry oběti. Na rozdíl od znásilnění není nutné, aby mezi pachatelem a obětí docházelo k přímému fyzickému kontaktu.³⁶

Druhý odstavec § 186 TZ rozšiřuje trestní odpovědnost i na případy, kdy pachatel zneužije bezbrannosti oběti, aniž by použil fyzické násilí. Bezbrannost může být způsobena například věkem, nemocí, duševní poruchou, opilostí nebo hlubokým spánkem. U dětí je tento stav obzvlášť významný, neboť jejich fyzická i psychická nezralost výrazně omezuje schopnost odporu.³⁷

Zvláštní pozornost zákon věnuje situacím, kdy pachatel zneužije závislosti oběti, která může vyplývat z jeho autority, postavení nebo vztahu důvěry (např. učitel–žák, vychovatel–svěřenec). V těchto případech není nutné použití násilí, neboť samotná závislost oběti znemožňuje svobodné rozhodování.³⁸ Trestný čin je úmyslný a zákon stanoví přísné trestní sazby, zejména pokud je obětí dítě, přičemž trest odnětí svobody může dosáhnout až dvanácti let.

3.1.2 Trestný čin pohlavního zneužití (§ 187 TZ)

Trestný čin pohlavního zneužití podle § 187 TZ je zaměřen výhradně na ochranu dětí mladších patnácti let. Jeho objektem je zájem na nerušeném mravním, tělesném

³⁴Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 186 odst. 3 písm. a)

³⁵WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s., 2005. ISBN 9788024709291.

³⁶SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Expert. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5280-8.

³⁷CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

³⁸VANIČKOVÁ, Eva. *Identifikace typů dětských obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 2007. ISBN 8025410730.

a psychickém vývoji dítěte.³⁹ Zákon zde vychází z předpokladu, že dítě v tomto věku není schopno učinit kvalifikované rozhodnutí v oblasti sexuality, a proto je chráněno bez ohledu na případný souhlas s daným jednáním.

Trestní odpovědnost pachatele není vyloučena ani tehdy, pokud dítě se sexuálním jednáním souhlasilo. Souhlas dítěte mladšího patnácti let nemá žádný právní význam a nemůže vyloučit trestnost činu. Skutková podstata se vztahuje jak na soulož, tak na jiné formy sexuálního jednání, přičemž z hlediska trestní odpovědnosti jsou tyto formy považovány za rovnocenné.⁴⁰

Kvalifikovaná skutková podstata podle § 187 odst. 2 TZ⁴¹ se uplatní v případech, kdy pachatel dítěti zneužije jeho závislosti, svěřeni nebo svého postavení. Typicky se jedná o osoby, které mají dítě v péči, dohledu nebo výchově, ať už na základě zákona, rozhodnutí soudu nebo faktického stavu. Tato ustanovení reflektují zvýšenou míru nebezpečnosti jednání pachatele, který zneužívá důvěry dítěte.

Pachatelem tohoto trestného činu může být osoba jakéhokoli pohlaví. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl, který musí zahrnovat vědomí pachatele, že jeho jednání směřuje vůči osobě mladší patnácti let. Nevyžaduje se však zvláštní postavení pachatele, pokud nejde o kvalifikovanou skutkovou podstatu.⁴²

3.1.3 Trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby (§ 195 TZ)

Trestný čin opuštění dítěte nebo svěřené osoby podle § 195 TZ chrání zájem společnosti na řádné péči, výchově a ochraně osob, které nejsou schopny se samy o sebe postarat. Kromě dětí se tato ochrana vztahuje také na dospělé osoby, které jsou v důsledku stáří, nemoci či zdravotního postižení odkázány na pomoc druhých.⁴³

Předmětem útoku je dítě nebo svěřená osoba, o kterou má pachatel povinnost pečovat. Opuštěním se rozumí ponechání takové osoby bez dozoru v situaci, kdy jí

³⁹HULMÁKOVÁ, Jana. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Vydání: první. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023. ISBN 978-80-7338-201-8.

⁴⁰CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

⁴¹Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 187 odst. 3.

⁴²WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s, 2005. ISBN 9788024709291.

⁴³ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. III, § 272-421. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

hrozí vážné nebezpečí újmy na zdraví nebo smrti. U dětí se vždy posuzuje jejich věk, vyspělost a konkrétní okolnosti, za nichž k opuštění došlo.⁴⁴

Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění. Pachatel si musí být vědom rizika, které svým jednáním způsobuje. Pokud však ví, že dítě bude bezprostředně nalezeno a zachráněno, nemusí být skutková podstata naplněna, což se uplatňuje například v případech odložení dítěte do babyboxu.⁴⁵

Zvlášť přísně jsou posuzovány případy, kdy opuštění vede k těžké újmě na zdraví nebo smrti, případně je čin spáchán opakovaně nebo vůči dítěti mladšímu tří let.

3.1.4 Trestný čin týrání svěřené osoby (§ 198 TZ)

Týrání svěřené osoby představuje závažné porušení povinností péče a ochrany. Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně osob, které jsou z důvodu věku nebo jiných okolností odkázány na péči druhých.⁴⁶

Týrání spočívá v dlouhodobém, hrubém a bezohledném zacházení, které způsobuje fyzické nebo psychické utrpení. Nemusí nutně dojít k viditelnému zranění, postačí, pokud oběť jednání pachatele vnímá jako těžké příkoří.⁴⁷

Pachatelem může být rodič, příbuzný, pedagog nebo jiná osoba, která má svěřenou osobu ve své péči, a to i bez formálního rozhodnutí o svěření. Zákon pamatuje i na zvlášť přitěžující okolnosti, jako je opakované jednání, způsobení těžké újmy na zdraví nebo smrt oběti.⁴⁸

3.1.5 Trestný čin ohrožování výchovy dítěte (§ 201 TZ)

Trestný čin ohrožování výchovy dítěte chrání správný morální, duševní a sociální vývoj osob mladších osmnácti let. Jeho cílem je zabránit tomu, aby dítě bylo vystaveno vlivům, které by jej vedly k zahálčivému, nemravnému nebo kriminálnímu způsobu života.⁴⁹

⁴⁴VANIČKOVÁ, Eva. *Identifikace typů dětských obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 2007. ISBN 8025410730.

⁴⁵WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Psyché. Praha: Grada, 2000. ISBN 807169-795-8.

⁴⁶ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. III, § 272-421. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

⁴⁷JELÍNEK, Jiří. *O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009, trestněprávní sekce*. Teoretik. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-21-9.

⁴⁸CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

⁴⁹ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. III, § 272-421. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

Jednání pachatele může spočívat například v navádění dítěte k trestné činnosti, umožnění nemravného života nebo závažném porušení rodičovských povinností. Subjektem může být kdokoli, avšak v některých případech je pachatel omezen na osoby, které mají k dítěti vyživovací nebo výchovnou povinnost.⁵⁰

Tento trestný čin může být spáchán jak úmyslně, tak z nedbalosti, což reflektuje skutečnost, že ohrožení výchovy dítěte může nastat i v důsledku dlouhodobého zanedbávání.⁵¹

3.1.6 Trestný čin svádění k pohlavnímu styku (§ 202 TZ)

Trestný čin svádění k pohlavnímu styku chrání děti před komerčním a jiným sexuálním zneužíváním, zejména v souvislosti s prostitucí. Objektem je zájem na zachování zdravého vývoje dítěte a jeho ochrana před sexuálním vykořisťováním.⁵²

Skutková podstata zahrnuje jednání, kdy pachatel nabízí, slibuje nebo poskytuje dítěti či jiné osobě úplatu nebo jiný prospěch za účelem sexuálního uspokojení. Druhá varianta se týká situací, kdy pachatel těchto služeb využívá, přestože úplatek poskytla třetí osoba.⁵³

Zákon stanoví přísnější tresty v případech, kdy je obětí dítě mladší patnácti let, čin je páchan po delší dobu nebo ze zvlášť zavrženíhodné pohnutky. Subjektivní stránka vyžaduje úmyslné zavinění, přičemž postačuje i úmysl nepřímý.⁵⁴

3.2 Sexuální zneužívání dětí

Sexuální zneužívání dětí představuje jednu z nejzávažnějších forem kriminality páchané na nezletilých osobách. Zahrnuje široké spektrum jednání, která zasahují do intimní sféry dítěte, a to jak s fyzickým kontaktem, tak bez něj. Může se jednat o pohlavní styk, jiné sexuální praktiky, nucené obnažování, pohlavní sebeukájení za

⁵⁰CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

⁵¹JELÍNEK, Jiří. *O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnícké dny, květen 2009, trestněprávní sekce*. Teoretik. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-21-9.

⁵²ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. III, § 272-421. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

⁵³CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

⁵⁴ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. III, § 272-421. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C.H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

přítomnosti dítěte či nátlak k obdobnému jednání. Charakteristickým rysem těchto trestných činů je skutečnost, že dítě není schopno posoudit povahu jednání ani dát kvalifikovaný souhlas, a to bez ohledu na svou fyzickou vyspělost.⁵⁵

Sexuální zneužívání dítěte má významné dopady na psychický vývoj a osobnost dítěte. Vágnerová definuje, že „*sexuální zneužívání dítěte představuje závažný zásah do psychického vývoje dítěte a je spojeno se zneužitím moci nebo autority dospělé osoby.*“⁵⁶

Z odborného hlediska má sexuální zneužívání dětí závažné dlouhodobé následky, které se mohou projevit v psychické oblasti (úzkosti, deprese, poruchy chování), v oblasti sociální adaptace i v budoucích partnerských vztazích oběti. Pachatelé jsou často osoby z blízkého okolí dítěte, což výrazně komplikuje odhalování trestné činnosti a zvyšuje riziko jejího dlouhodobého utajení.⁵⁷ Trestní právo proto poskytuje dětem zvýšenou ochranu a považuje tyto činy za zvlášť závažné, zejména pokud jsou páčány opakovaně nebo osobou, která zneužívá svého postavení či autority.

3.3 Výroba a šíření dětské pornografie

Výroba a šíření dětské pornografie představuje jednu z nejzávažnějších forem sexuálního vykořisťování dětí, která má dlouhodobé negativní psychické, sociální i zdravotní důsledky pro oběti. Pachatelé dětí často manipulují, zavražďují nebo nutí k účasti na výrobě pornografického materiálu, přičemž tyto materiály mohou být následně šířeny prostřednictvím internetu, sociálních sítí nebo anonymních komunikačních platforem.⁵⁸

Český právní řád výslovně zakazuje výrobu, šíření, přechovávání a další formy nakládání s dětskou pornografií. Pachatelé často zneužívají sociální situace rodin nebo důvěry dětí a nutí oběti k vytváření kompromitujících materiálů, někdy i pod záminkou modelingových nebo fotografických aktivit.⁵⁹ Policie České republiky popisuje dětskou pornografii takto:

⁵⁵WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s., 2005. ISBN 9788024709291.

⁵⁶VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Dětství a dospívání. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

⁵⁷BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5.

⁵⁸POŠTULKA, Vladimír. *Dějiny pornografie*. 2007. ISBN 8087021304.

⁵⁹WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Psyché. Praha: Grada, 2000. ISBN 807169-795-8.

„Definovat dětskou pornografii lze mnoha způsoby. Vždy se ovšem jedná o určitou formu znázornění, například v podobě fotografie či videozáznamu, sexuálních motivů či aktivit, ve kterém je zobrazeno jako sexuální aktér nebo objekt dítě. Vše za účelem vyvolání pohlavního vzrušení. Může se jednat například o snímky obnažených dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku nebo snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány. Český právní systém zakazuje zveřejňování, zprostředkování, nabízení, uvedení do oběhu a jiné zpřístupnění dětské pornografie. Zde je na místě podotknout, že i děti mohou být šířiteli dětské pornografie.“⁶⁰

Tato definice zdůrazňuje, že dětská pornografie není pouze otázkou přímého fyzického zneužívání, ale zahrnuje také vytváření, držení a šíření materiálů, které dítě zobrazují sexuálním způsobem. Zvláštní riziko představuje internet, který umožňuje rychlé a anonymní šíření těchto materiálů. Dětská pornografie představuje závažný zásah do práv dítěte a může mít dlouhodobé psychické následky, včetně traumatu, úzkostí a narušení zdravého vývoje osobnosti. Z tohoto důvodu je její výroba a šíření trestné podle českého trestního zákoníku a je považováno za závažnou trestnou činnost.⁶¹

Statistiky Policie České republiky ukazují, že dětská pornografie patří mezi významné formy mravnostní kriminality. Například v roce 2024 bylo evidováno 755 případů trestných činů souvisejících s dětskou pornografií a jejím zneužíváním, což představuje meziroční nárůst.⁶² Tento trend potvrzuje, že se jedná o dlouhodobě závažný problém, jehož význam roste zejména v souvislosti s rozvojem digitálních technologií.

3.4 Obchodování s dětmi

Obchodování s dětmi představuje formu organizované trestné činnosti, při které jsou děti prodávány, převáženy nebo jinak využívány za účelem sexuálního

⁶⁰POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Pomoc obětem TČ - Počítačová mravnostní kriminalita: Dětská pornografie*. Online. [cit. 2026-02-13].

⁶¹HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁶²POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024*. Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2024.aspx>. [cit. 2026-02-14].

vykořisťování, nucené práce nebo jiných forem zneužívání.⁶³ Obchodování s dětmi představuje závažnou formu organizované trestné činnosti a zároveň vážné porušení práv dítěte. Zahrnuje nábor, převoz nebo předávání dětí za účelem jejich vykořisťování, nejčastěji k sexuálním účelům, nucené práci nebo jiné trestné činnosti. Pachatelé přitom využívají zranitelnosti dětí, jejich závislosti na dospělých a snadné manipulovatelnosti.

Tento typ trestné činnosti má pro oběti vážné a dlouhodobé následky, zejména psychické trauma a narušení jejich vývoje. V současnosti je obchodování s dětmi často spojeno také s využíváním internetu a sociálních sítí, které pachatelům usnadňují kontakt s oběťmi.⁶⁴ Proto je důležitá prevence, včasné odhalení těchto případů a důsledné trestání pachatelů.

Děti patří mezi nejzranitelnější skupiny obyvatelstva, protože jsou snadněji manipulovatelné a závislé na dospělých. Pachatelé často využívají sociálně slabé rodiny, slibují lepší životní podmínky nebo pracovní příležitosti, přičemž skutečným cílem je jejich vykořisťování.⁶⁵

Podle mezinárodních odhadů je každoročně prodáno až 1,2 milionu dětí a miliony dalších jsou zneužívány v pornografii nebo prostituci.⁶⁶ Policie České republiky eviduje obchodování s lidmi včetně dětí jako závažný trestný čin, který je součástí širšího spektra trestné činnosti proti lidské důstojnosti.⁶⁷

Obchodování s dětmi představuje mimořádně závažný problém, který má pro oběti dlouhodobé psychické i sociální následky a negativně ovlivňuje jejich další vývoj. Zvláštní nebezpečí spočívá v tom, že pachatelé stále častěji využívají internet a sociální sítě, které jim umožňují snadno navazovat kontakt s dětmi a manipulovat je bez vědomí jejich okolí.

⁶³MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/komercni-sexualni-zneuzivani-deti-dokumenty.aspx>. [cit. 2026-02-14].

⁶⁴HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁶⁵MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/komercni-sexualni-zneuzivani-deti-dokumenty.aspx>. [cit. 2026-02-14].

⁶⁶ŠANCE DĚTEM. *Co je komerční sexuální zneužívání dětí a dospívajících*. Online. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/co-je-komercni-sexualni-zneuzivani-deti-dospivajicich>. [cit. 2026-02-14].

⁶⁷POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Dětské oběti trestných činů*. Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/detske-obeti-trestnych-cinu.aspx>. [cit. 2026-02-14].

Děti jsou přitom obzvláště zranitelné kvůli své závislosti na dospělých a omezené schopnosti rozpoznat nebezpečí, přičemž pachatelé často zneužívají jejich důvěru nebo nepříznivou sociální situaci rodiny. Vzhledem k závažnosti a rozsahu tohoto jevu je nezbytné zaměřit se na prevenci, včasné odhalování případů a důsledné postihování pachatelů, aby byla zajištěna účinná ochrana dětí a jejich práv.

3.5 Zneužívání dětí k prostituci

Chmelík a kol. se zmiňují, že „*trestní právo chrání děti před různými formami sexuálního vykořisťování, včetně jejich zneužívání k prostituci, které představuje závažný zásah do lidské důstojnosti a mravního vývoje dítěte.*“⁶⁸

Zneužívání dětí k prostituci patří mezi tzv. komerční sexuální zneužívání dětí, kdy je dítě nuceno poskytovat sexuální služby výměnou za peníze, materiální výhody nebo jiné protislužby.⁶⁹

Zneužívání dětí k prostituci představuje závažnou formu komerčního sexuálního vykořisťování, při které dochází k porušení důstojnosti a práv dítěte. Děti jsou často nuceny k těmto aktivitám prostřednictvím manipulace, výhrůžek nebo zneužití jejich nepříznivé sociální situace a mnohdy nemají možnost se účinně bránit. Tento typ zneužívání má vážné dlouhodobé následky, zejména v oblasti psychického zdraví a sociálního vývoje, proto je důležitá prevence a důsledné postihování pachatelů.

Tento typ zneužívání může být organizován jednotlivci nebo organizovanými skupinami a často souvisí s obchodováním s lidmi. Děti jsou vystaveny nejen fyzickému násilí, ale také psychickému traumatu, které může mít dlouhodobé následky pro jejich další vývoj.⁷⁰

Zapojení organizovaných skupin zvyšuje nebezpečnost této činnosti, protože pachatelé jednájí systematicky a cíleně za účelem dlouhodobého vykořisťování obětí. Následky takového zneužívání mohou negativně ovlivnit psychický stav dítěte, jeho sebevědomí i schopnost navazovat zdravé vztahy v budoucnosti, což zdůrazňuje potřebu včasné ochrany obětí a důsledného postihu pachatelů.

⁶⁸CHMELÍK, Jan; BRUNA, Eduard; BRUNOVÁ, Markéta a BORČEVSKÝ, Pavel. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2025. ISBN 978-80-7380-983-6.

⁶⁹WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s., 2005. ISBN 9788024709291.

⁷⁰MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY. *Komerční sexuální zneužívání dětí*. Online. Dostupné z: <https://mv.gov.cz/clanek/komerчни-sexualni-zneuzivani-deti-dokumenty.aspx>. [cit. 2026-02-14].

Policie České republiky eviduje komerční sexuální zneužívání dětí jako součást mravnostní kriminality, která zahrnuje také znásilnění, pohlavní zneužívání a šíření pornografie.⁷¹

Zařazení komerčního sexuálního zneužívání dětí mezi mravnostní kriminalitu ze strany Policie České republiky zdůrazňuje závažnost tohoto trestného činu a jeho společenskou nebezpečnost. Tato kategorie zahrnuje trestné činy, které zásadním způsobem narušují lidskou důstojnost, psychický vývoj a základní práva obětí, zejména dětí jako zvlášť zranitelné skupiny. Evidence těchto případů umožňuje orgánům činným v trestním řízení sledovat vývoj kriminality, přijímat preventivní opatření a účinněji odhalovat a stíhat pachatele.

3.6 Kybernetické formy vykořisťování

S rozvojem internetu se výrazně zvýšil počet případů kybernetického zneužívání dětí. Pachatelé využívají anonymitu online prostředí k navazování kontaktu s dětmi, jejich manipulaci a následnému zneužití.⁷²

Rozvoj internetu výrazně usnadnil pachatelům kontakt s dětmi, protože online prostředí umožňuje anonymní komunikaci a snazší manipulaci obětí. Kybernetické zneužívání tak představuje rostoucí hrozbu, která zvyšuje potřebu prevence, vzdělávání a ochrany dětí v digitálním prostředí.

Mezi nejčastější formy patří tzv. grooming, kdy pachatel postupně získává důvěru dítěte za účelem sexuálního zneužití, dále sexting a šíření intimních materiálů bez souhlasu oběti.⁷³ Tyto formy kybernetického zneužívání jsou nebezpečné především proto, že pachatelé využívají důvěru dítěte a postupně snižují jeho ostražitost. Následné šíření intimních materiálů může mít pro oběť závažné psychické následky a dlouhodobý dopad na její soukromí a osobní život.

⁷¹POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Dětské oběti trestných činů*. Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/detske-obeti-trestnych-cinu.aspx>. [cit. 2026-02-14].

⁷²HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

⁷³SZOTKOWSKI, René; KOPECKÝ, Kamil a DOBEŠOVÁ, Pavla. *Sexting u českých dětí*. Online. Dostupné z: https://doivup.upol.cz/artkey/doi-990004-0100_Sexting_u_ceskych_deti.php?back=%2Fdoilist.php&utm_source. [cit. 2026-02-14].

Internet umožňuje rychlé a anonymní šíření nelegálních materiálů, což ztěžuje jejich kontrolu a odhalování pachatelů.⁷⁴ Anonymita a rychlost internetu výrazně ztěžují odhalování pachatelů a odstraňování nelegálních materiálů, protože ty mohou být snadno sdíleny a šířeny po celém světě.

To klade zvýšené nároky na práci orgánů činných v trestním řízení a zdůrazňuje význam prevence a ochrany dětí v online prostředí. Kybernetická kriminalita představuje rostoucí hrozbu, protože moderní technologie umožňují snadné sdílení materiálů a kontakt s oběťmi bez nutnosti osobního setkání.⁷⁵

3.7 Statistické údaje a trendy kriminality

Statistiky kriminality v České republice ukazují, že mravnostní kriminalita včetně trestných činů proti dětem dlouhodobě představuje závažný společenský problém. Podle údajů Policie České republiky bylo v roce 2024 evidováno celkem **3 396 případů mravnostní kriminality**, přičemž mezi nejčastější trestné činy patřilo znásilnění, dětská pornografie a pohlavní zneužívání.⁷⁶

Mravnostní kriminalita zůstává v České republice významným problémem, který se výrazně dotýká i dětí. Téměř **3,5 tisíce případů** evidovaných v roce 2024 ukazuje, že nejde o ojedinělé excesy, ale o přetrvávající jev, který vyžaduje důsledné vyšetřování, prevenci a ochranu obětí. Přestože tato kriminalita tvoří přibližně **2 %** celkové kriminality, její závažnost spočívá především v intenzivním dopadu na psychiku obětí a dlouhodobých následcích.⁷⁷

Celkově bylo v České republice v roce 2024 registrováno více než **173 000 trestných činů**, přičemž tento počet představuje mírný meziroční pokles. Vývoj kriminality je však nutné vnímat v širším časovém kontextu. Například v roce 2021 bylo evidováno pouze **153 233 trestných činů**, což souviselo s omezeními během pandemie COVID-19.⁷⁸ Naopak v roce 2022 došlo k výraznému nárůstu na **181 991**

⁷⁴WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s., 2005. ISBN 9788024709291.

⁷⁵SZOTKOWSKI, René; KOPECKÝ, Kamil a DOBEŠOVÁ, Pavla. *Sexting u českých dětí*. Online. Dostupné z: https://doivup.upol.cz/artkey/doi-990004-0100_Sexting_u_ceskych_deti.php?back=%2Fdoilist.php&utm_source. [cit. 2026-02-14].

⁷⁶POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024*. Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2024.aspx>. [cit. 2026-02-14].

⁷⁷ POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/>

⁷⁸POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2021*. Dostupné z: <https://www.policie.cz/>

případů, což bylo způsobeno návratem společnosti k běžnému fungování.⁷⁹

V následujících letech dochází spíše ke stabilizaci a mírnému poklesu celkové kriminality.⁸⁰

Z hlediska struktury kriminality je však důležité zdůraznit, že násilná a mravnostní kriminalita vykazuje rostoucí nebo stabilně vysoký trend, a to i přes celkový pokles kriminality.⁸¹ To znamená, že dochází ke změně struktury kriminality – ubývá méně závažných trestných činů, zatímco závažnější delikty zůstávají nebo mírně rostou.

Je důležité zdůraznit, že skutečný počet případů může být vyšší, protože mnoho obětí trestné činnosti své zkušenosti neoznámí policii z důvodu strachu, studu nebo nedůvěry v instituce. Tento jev, označovaný jako latentní kriminalita, je typický právě pro mravnostní delikty a potvrzují jej jak odborné studie, tak poznatky Policie České republiky.⁸²

Tyto statistiky potvrzují, že ochrana dětí před sexuálním a komerčním vykořisťováním je klíčovou prioritou orgánů činných v trestním řízení i preventivních programů zaměřených na ochranu dětí. Více než **173 tisíc registrovaných trestných činů v roce 2024 ukazuje**, že kriminalita zůstává v České republice významným bezpečnostním problémem, zvláště pokud násilné a mravnostní delikty vykazují rostoucí tendenci.

Při interpretaci těchto dat je rovněž nutné zohlednit legislativní změny, zejména úpravu hranice škody u trestných činů v roce 2020, která ovlivnila počet evidovaných skutků a částečně omezuje srovnatelnost dat v delším časovém období.⁸³ Celkově lze konstatovat, že mravnostní kriminalita představuje stabilní a závažnou součást kriminality v České republice, která vyžaduje systematický přístup, prevenci a posilování důvěry obětí v institucionální pomoc.

⁷⁹POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2022*. Dostupné z: <https://www.policie.cz>

⁸⁰POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024*. Dostupné z: <https://www.policie.cz>

⁸¹INSTITUT PRO KRIMINOLOGII A SOCIÁLNÍ PREVENCI (IKSP). *Trendy kriminality v ČR*. Dostupné z: <https://www.iksp.cz/>

⁸²tamtéž

⁸³POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024*. Dostupné z: <https://www.policie.cz>

4 PRÁVNÍ A SOCIÁLNÍ RÁMEC OCHRANY DĚTÍ PŘED ZNEUŽÍVÁNÍM

Ochrana dětí před sexuálním zneužíváním a vykořisťováním představuje jednu ze základních povinností moderního právního státu. V České republice je tato ochrana zajišťována prostřednictvím komplexního systému právních předpisů, sociálních institucí a mezinárodních závazků. Tyto nástroje mají společný cíl zajistit bezpečí dítěte, chránit jeho důstojnost a podporovat jeho zdravý psychický a sociální vývoj.

Děti jsou z hlediska práva považovány za zvlášť zranitelnou skupinu obyvatelstva. Jejich ochrana proto vyžaduje nejen represivní nástroje trestního práva, ale také preventivní opatření v oblasti sociální politiky, školství a zdravotnictví. Matoušek tvrdí, že *„ochrana dětí je komplexní proces, který vyžaduje spolupráci řady institucí a odborníků z různých oblastí, především sociální práce, psychologie, zdravotnictví a práva.“*⁸⁴

Právní a sociální rámec ochrany dětí v České republice je proto založen na principu mezioborové spolupráce, která propojuje činnost státních institucí, orgánů sociálně-právní ochrany dětí, policie, školských zařízení i neziskových organizací.

4.1 Právní předpisy v ochraně dětí v ČR

Ochrana dětí před zneužíváním a vykořisťováním je v České republice zakotvena v několika právních předpisech. Základním dokumentem je především trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)⁸⁵, který vymezuje trestné činy související se sexuálním zneužíváním dětí, například pohlavní zneužití, sexuální nátlak nebo svádění k pohlavnímu styku. Trestní zákoník tak poskytuje právní základ pro postih pachatelů a ochranu obětí. Dalším významným právním předpisem je zákon č. 359/1999 Sb.⁸⁶, o sociálně-právní ochraně dětí, který upravuje systém ochrany dětí ohrožených nepříznivým sociálním prostředím, zanedbáváním nebo násilím. Tento

⁸⁴MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

⁸⁵ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

⁸⁶ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

zákon stanovuje povinnosti orgánů veřejné správy při ochraně práv dítěte a při poskytování pomoci rodinám v krizových situacích.

Významnou roli má také zákon č. 45/2013 Sb.⁸⁷, o obětech trestných činů, který upravuje práva osob poškozených trestnou činností. Zákon definuje oběť jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková či nemajetková újma nebo na jejíž úkor se pachatel obohatil. Zvláštní postavení přitom mají tzv. zvláště zranitelné oběti, mezi které patří právě děti.

Podle tohoto zákona mají oběti trestných činů nárok například na odbornou pomoc, ochranu před sekundární viktimizací nebo na citlivý přístup ze strany orgánů činných v trestním řízení. Podle Čírtkové „*respektování práv obětí trestných činů je důležitým předpokladem spravedlivého trestního řízení a zároveň významným nástrojem prevence další viktimizace.*“⁸⁸ Ochrana dítěte se opírá také o občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.)⁸⁹, který upravuje rodičovskou odpovědnost.

4.2 Systém sociálně – právní ochrany dětí

Sociálně-právní ochrana dětí představuje soubor opatření, jejichž cílem je zajistit bezpečný vývoj dítěte a předcházet situacím, které by mohly ohrozit jeho zdraví nebo důstojnost. V České republice tuto ochranu zajišťují zejména orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), které působí při obecních úřadech obcí s rozšířenou působností.

Hlavním úkolem těchto orgánů je sledovat situaci ohrožených dětí, poskytovat pomoc rodinám v krizových situacích a v případě potřeby přijímat opatření k ochraně dítěte. OSPOD spolupracuje s policií, školami, zdravotnickými zařízeními a dalšími institucemi, které mohou přispět k odhalení a řešení případů zneužívání nebo zanedbávání dítěte.

⁸⁷ČESKO. Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

⁸⁸ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie. 3., upravené vydání*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

⁸⁹ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

Matoušek a Pazlarová zdůrazňují, že sociálně-právní ochrana dětí vychází z principu nejlepšího zájmu dítěte, který musí být vždy prioritním hlediskem při rozhodování o jeho situaci.⁹⁰

Součástí systému ochrany dětí jsou také zařízení ústavní a náhradní péče, krizová centra, specializovaná poradenská pracoviště a neziskové organizace, které poskytují odbornou pomoc dětem i jejich rodinám. Tyto instituce se zaměřují zejména na psychologickou pomoc, sociální podporu a prevenci násilí na dětech.

Důležitou roli v systému ochrany dětí hrají také školy, které mohou včas identifikovat změny v chování dítěte a upozornit příslušné orgány na možné ohrožení.

4.3 Mezinárodní úmluvy

Ochrana dětí před zneužíváním není pouze záležitostí národní legislativy, ale také mezinárodního práva. Česká republika je smluvní stranou řady mezinárodních dokumentů, které upravují ochranu práv dítěte.

Jedním z nejvýznamnějších dokumentů je Úmluva o právech dítěte, která byla přijata Organizací spojených národů v roce 1989. Tento dokument stanovuje základní práva dítěte a zavazuje státy k jejich ochraně.⁹¹ Mezi klíčové principy úmluvy patří zejména právo dítěte na ochranu před násilím, zneužíváním a vykořisťováním.

Dalším významným dokumentem je Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, který doplňuje Úmluvu OSN proti nadnárodnímu organizovanému zločinu. Tento dokument, známý jako Palermský protokol, vymezuje pojem obchodování s lidmi a ukládá státům povinnost přijímat opatření k ochraně obětí a prevenci této trestné činnosti.

Důležitou roli hrají také dokumenty mezinárodních organizací, například UNICEF nebo Světové zdravotnické organizace (WHO). Ty upozorňují na závažné dopady

⁹⁰MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

⁹¹OSN. *Úmluva o právech dítěte*. New York, 1989. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2022/08/umluva-o-pravech-ditete.pdf>.

sexuálního zneužívání na psychický vývoj dítěte. Podle WHO „*sexuální zneužívání dětí představuje závažné porušení lidských práv a může mít dlouhodobé negativní důsledky pro jejich fyzické i psychické zdraví.*“⁹²

4.4 Postupy a protokoly při podezření na sexuální vykořisťování

V případech podezření na sexuální zneužívání dítěte je klíčové rychlé a koordinované jednání všech institucí, které mohou přispět k ochraně dítěte. Základním principem je ochrana bezpečí dítěte a minimalizace další traumatizace oběti.

Při podezření na zneužívání dítěte je nutné situaci oznámit příslušnému orgánu sociálně-právní ochrany dětí nebo Policii České republiky. Tyto instituce následně zahajují šetření, jehož cílem je zjistit skutečný stav věci a přijmout potřebná opatření k ochraně dítěte.

Důležitou součástí tohoto procesu je také spolupráce odborníků z různých oblastí, například psychologů, sociálních pracovníků a zdravotníků. Vágnerová upozorňuje, že děti, které se staly oběťmi zneužívání, často prožívají intenzivní pocity strachu, studu a viny, což vyžaduje citlivý přístup a zohlednění jejich psychického stavu při práci s nimi.⁹³

Moderní přístupy k ochraně obětí zdůrazňují také potřebu minimalizovat sekundární viktimizaci dítěte. To znamená například omezit počet výslechů, zajistit přítomnost odborníka při komunikaci s dítětem a vytvořit bezpečné prostředí, ve kterém může dítě o své zkušenosti hovořit.

Účinná ochrana dětí před sexuálním vykořisťováním proto vyžaduje nejen kvalitní právní úpravu, ale také dobře fungující systém spolupráce mezi institucemi a odborníky, kteří se na ochraně dětí podílejí.

Důležitou roli v postupech při podezření na sexuální vykořisťování dítěte hraje také respektování práv dítěte a jeho individuálních potřeb. V rámci trestního řízení je

⁹²World health statistics. Geneva: *World Health Organization*, 2005. ISBN 978-92-4-156548-6. ISSN 1999-5202.

⁹³VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

nezbytné zajistit citlivý přístup k oběti, který zohledňuje její věk, psychický stav a schopnost porozumět situaci. Orgány činné v trestním řízení jsou proto povinny postupovat tak, aby nedocházelo k dalšímu zatěžování dítěte, a zároveň zajistit, aby dítě mělo přístup k odborné pomoci, například psychologické či sociální. Zvláštní důraz je kladen na ochranu soukromí dítěte a důvěrnost získaných informací.

Součástí účinné reakce na podezření ze sexuálního vykořisťování je také prevence opakovaného ohrožení dítěte. To zahrnuje nejen okamžitá opatření k jeho ochraně, ale i dlouhodobou práci s dítětem a jeho rodinou.

V praxi se proto uplatňuje mezioborový přístup, který propojuje činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí, policie, školských zařízení i zdravotnických pracovníků. Tento komplexní přístup umožňuje nejen řešení konkrétního případu, ale také posilování ochranných mechanismů, které mohou přispět k prevenci dalších případů sexuálního vykořisťování dětí.

5 MOŽNOSTI KONTROLY A PREVENCE SEXUÁLNÍHO VYKOŘIŠŤOVÁNÍ DĚTÍ

Prevence sexuálního vykořisťování dětí představuje zásadní součást systému ochrany práv dítěte. Jedná se o soubor opatření, jejichž cílem je předcházet vzniku rizikových situací, včas identifikovat ohrožené děti a minimalizovat negativní dopady trestné činnosti na jejich psychický a sociální vývoj. Účinná prevence vyžaduje spolupráci celé řady institucí, zejména orgánů sociálně-právní ochrany dětí, policie, školských zařízení, zdravotnických institucí a neziskových organizací.

Z pohledu trestního práva představuje prevence důležitý nástroj ochrany společnosti před kriminalitou. Jelínek konstatuje, že „*účelem trestního práva není pouze postih pachatelů trestných činů, ale také preventivní působení na společnost, které má zabránit vzniku trestné činnosti.*“⁹⁴ V případě trestných činů proti dětem má prevence mimořádný význam, protože děti patří mezi nejzranitelnější skupiny obyvatelstva.

Gřivna zdůrazňuje, že ochrana dětí před trestnou činností je založena na kombinaci represivních a preventivních opatření, přičemž významnou roli hrají také preventivní mechanismy zaměřené na předcházení trestné činnosti.⁹⁵

5.1 Formy prevence – primární, sekundární, terciární

V odborné literatuře se prevence sociálně patologických jevů obvykle rozděluje na primární, sekundární a terciární. Toto členění umožňuje systematicky zaměřit jednotlivá opatření podle fáze, ve které se riziková situace nachází.

Primární prevence je zaměřena na celou populaci dětí a jejím cílem je předcházet vzniku rizikových situací. Zahrnuje především vzdělávání dětí, podporu bezpečného prostředí a posilování sociálních dovedností. Podle Vágnerové je „*důležitou součástí*

⁹⁴JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání*. Student. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

⁹⁵GŘIVNA, Tomáš. *Kriminologie. 4., aktualiz. vyd.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

primární prevence rozvoj schopnosti dítěte rozpoznat nebezpečné situace a adekvátně na ně reagovat. ⁹⁶

Sekundární prevence se zaměřuje na děti, které jsou již vystaveny zvýšenému riziku zneužívání nebo zanedbávání. Může se jednat například o děti žijící v sociálně znevýhodněném prostředí, děti z rodin zatížených násilím nebo děti umístěné v institucionální péči. V těchto případech je důležité včas identifikovat rizikové faktory a poskytnout dítěti a jeho rodině odpovídající pomoc.

Terciární prevence je zaměřena na děti, které se již staly oběťmi trestné činnosti. Jejím cílem je zabránit opakování násilí a minimalizovat jeho dlouhodobé dopady na oběť. Matoušek v této souvislosti zdůrazňuje, že účinná pomoc obětem násilí musí zahrnovat nejen ochranu dítěte, ale také podporu jeho dalšího psychického a sociálního vývoje. ⁹⁷

5.2 Včasná identifikace ohrožených dětí

Včasná identifikace ohrožených dětí patří mezi nejdůležitější nástroje prevence sexuálního vykořisťování. Odborníci upozorňují, že velká část případů zneužívání zůstává dlouhou dobu skrytá, protože děti mají strach o svých zkušenostech mluvit nebo si nejsou vědomy, že se staly oběťmi trestné činnosti.

Signály možného zneužívání mohou být různé a často se projevují změnou chování dítěte. Patří mezi ně například úzkost, sociální izolace, problémy ve škole nebo poruchy spánku. Podle Weisse *„děti, které se staly oběťmi sexuálního zneužívání, často vykazují změny v chování, které mohou být prvním varovným signálem pro jejich okolí.“* ⁹⁸ Z hlediska právního systému je důležité, aby osoby, které s dítětem pracují, dokázaly tyto signály rozpoznat a v případě potřeby informovaly příslušné instituce. Borčevský poukazuje na to, že účinná ochrana dětí před trestnou činností je

⁹⁶VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5024-1.

⁹⁷MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

⁹⁸WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s., 2005. ISBN 9788024709291.

podmíněna včasnou reakcí společnosti a koordinovanou spoluprací institucí při odhalování a řešení případů násilí na dětech.⁹⁹

5.3 Osvětové a vzdělávací programy

Osvětové a vzdělávací programy představují důležitou součást primární prevence. Jejich cílem je zvýšit informovanost dětí, rodičů i odborné veřejnosti o rizicích spojených se sexuálním zneužíváním a naučit děti, jak se v nebezpečných situacích zachovat.

Tyto programy jsou často realizovány ve školách nebo prostřednictvím neziskových organizací. Zaměřují se například na bezpečné používání internetu, rozpoznávání manipulativního chování nebo posilování schopnosti dítěte odmítnout nevhodné jednání.

Významnou roli hraje také vzdělávání pedagogů a dalších odborníků pracujících s dětmi. Jelínek se zmiňuje, že *„prevence kriminality je účinná pouze tehdy, pokud je založena na spolupráci různých institucí a na informovanosti veřejnosti.“*¹⁰⁰

5.4 Monitoring a kontrola rizikových prostředí

Rizikové prostředí představuje jeden z faktorů, které mohou přispívat ke vzniku sexuálního vykořisťování dětí. Mezi tato prostředí patří například sociálně vyloučené lokality, prostředí organizovaného zločinu, ale také online prostředí.

Internet a sociální sítě v současnosti představují významný prostor, ve kterém může docházet k navazování kontaktu mezi pachatelem a dítětem. Pachatelé často využívají anonymitu online prostředí a postupně získávají důvěru dítěte prostřednictvím manipulativních technik označovaných jako grooming.

⁹⁹BORČEVSKÝ, Pavel. *Trestní právo hmotné: zvláštní část*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2023. ISBN 978-80-7380-909-6.

¹⁰⁰JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 8. aktualizované vydání*. Student. Praha: Leges, 2022. ISBN 978-80-7502-576-0.

Podle Vágnerové „*Moderní technologie sice přinášejí nové možnosti komunikace, zároveň však zvyšují riziko manipulace a zneužívání dětí v online prostředí.*“¹⁰¹

Z tohoto důvodu je důležité nejen monitorovat riziková prostředí, ale také vzdělávat děti o bezpečném chování na internetu. Ochrana dětí před sexuálním vykořisťováním proto vyžaduje komplexní přístup, který zahrnuje legislativní opatření, preventivní programy i aktivní zapojení celé společnosti.

¹⁰¹VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

6 ROLE INSTITUCÍ A NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ PŘI ODHALOVÁNÍ A OCHRANĚ OBĚTÍ

Orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) představují základní instituci systému ochrany dětí v České republice. Jejich činnost je upravena zákonem č. 359/1999 Sb.¹⁰², o sociálně-právní ochraně dětí. Hlavním cílem tohoto systému je ochrana práv dítěte, podpora jeho zdravého vývoje a pomoc rodinám v obtížných životních situacích.¹⁰³

Pracovníci OSPOD sledují situaci dětí, které se mohou nacházet v rizikovém prostředí, a v případě potřeby přijímají opatření k jejich ochraně. Mohou například poskytovat poradenství rodinám, spolupracovat se školami nebo zdravotnickými zařízeními a v závažných případech navrhnout soudu opatření k ochraně dítěte.

Podle Matouška a Pazlarové je *„hlavním úkolem orgánů sociálně-právní ochrany dětí především ochrana dítěte před ohrožením jeho zdravého vývoje a zajištění pomoci rodinám, které se nacházejí v krizové situaci.“*¹⁰⁴

V případech podezření na sexuální zneužívání dítěte hraje OSPOD důležitou roli při koordinaci dalších kroků, například při spolupráci s policií, zdravotnickými pracovníky nebo psychology. Cílem je zajistit bezpečí dítěte a minimalizovat negativní dopady traumatické zkušenosti.

6.1 Orgány sociálně-právní ochrany dětí

Orgány sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) představují klíčový prvek systému ochrany dětí v České republice, přičemž jejich činnost je podrobně upravena zákonem č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí. Na rozdíl od obecného vymezení jejich role je důležité zaměřit se na konkrétní nástroje a postupy, které OSPOD využívá při ochraně ohrožených dětí.¹⁰⁵

¹⁰²ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí

¹⁰³MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

¹⁰⁴MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

¹⁰⁵ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Jednou ze základních činností OSPOD je aktivní vyhledávání dětí, které se nacházejí v rizikovém nebo ohrožujícím prostředí. Pracovníci OSPOD provádějí sociální šetření, monitorují rodinné prostředí dítěte a vyhodnocují míru jeho ohrožení. Na základě těchto zjištění následně přijímají odpovídající opatření, která mohou zahrnovat poradenství, dohled nad rodinou nebo zprostředkování odborné pomoci.¹⁰⁶

V případech podezření na sexuální zneužívání dítěte má OSPOD specifickou roli spočívající především v koordinaci spolupráce mezi jednotlivými institucemi. OSPOD zajišťuje kontakt s Policií České republiky, zdravotnickými zařízeními, školami i odborníky z oblasti psychologie a sociální práce. Cílem tohoto postupu je zajistit rychlou a efektivní ochranu dítěte a zároveň minimalizovat riziko sekundární viktimizace.¹⁰⁷

Významnou součástí činnosti OSPOD je také možnost podávat soudu návrhy na předběžná opatření v situacích, kdy je dítě bezprostředně ohroženo. V krajních případech může být dítě dočasně umístěno mimo rodinné prostředí, pokud je to nezbytné k zajištění jeho bezpečí a ochrany jeho práv.¹⁰⁸

Jak uvádějí Matoušek a Pazlarová, „*sociálně-právní ochrana dětí je založena na principu ochrany nejlepšího zájmu dítěte, který musí být vždy prioritním hlediskem při rozhodování o jeho situaci.*“¹⁰⁹

Z uvedeného vyplývá, že činnost orgánů sociálně-právní ochrany dětí má nejen ochranný, ale i preventivní charakter. OSPOD tak představuje klíčový článek systému, který propojuje jednotlivé instituce a zajišťuje komplexní ochranu dítěte v situacích ohrožení.

¹⁰⁶tamtéž

¹⁰⁷MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

¹⁰⁸ČESKO.Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹⁰⁹MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367

6.2 Policie a školská zařízení

Policie České republiky představuje klíčový orgán při odhalování a vyšetřování trestné činnosti páchané na dětech. Její činnost je zaměřena nejen na zajištění důkazů a potrestání pachatelů, ale také na ochranu obětí a prevenci další viktimizace.¹¹⁰

V případech podezření na sexuální zneužívání dítěte policie zahajuje úkony trestního řízení a současně spolupracuje s orgány sociálně-právní ochrany dětí. Důležitým aspektem je citlivý přístup k oběti, který minimalizuje psychickou zátěž dítěte, například prostřednictvím specializovaných výslechových metod a zapojení odborníků.¹¹¹

Významnou roli při včasné identifikaci ohrožených dětí sehrávají také školská zařízení. Pedagogové a další pracovníci škol jsou často v každodenním kontaktu s dítětem a mohou jako první zaznamenat změny v jeho chování, které mohou signalizovat možné ohrožení.

Podle Vágnerové mají učitelé a další pracovníci škol jedinečnou možnost dlouhodobě sledovat vývoj dítěte, což jim umožňuje včas identifikovat změny v jeho chování nebo psychickém stavu.¹¹²

Školy proto představují důležitý prvek preventivního systému a v případě podezření na ohrožení dítěte mají povinnost tuto skutečnost oznámit příslušným orgánům, zejména orgánům sociálně-právní ochrany dětí.¹¹³

6.3 Neziskové organizace a spolupráce

Neziskové organizace tvoří významnou součást systému ochrany dětí a doplňují činnost státních institucí zejména v oblasti psychologické, sociální a preventivní podpory. Jejich činnost je zaměřena především na pomoc obětem násilí, krizovou intervenci a realizaci vzdělávacích programů.¹¹⁴

¹¹⁰ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹¹¹MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

¹¹²VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

¹¹³ČESKO. Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

¹¹⁴MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

Mezi jejich hlavní aktivity patří poskytování odborného poradenství, terapeutické péče, provoz krizových linek a realizace preventivních programů zaměřených na zvyšování informovanosti dětí i veřejnosti o rizicích spojených se sexuálním zneužíváním.

Podle Weisse je *„důležitou součástí pomoci obětem sexuálního zneužívání dostupnost odborné psychologické pomoci, která může dítěti pomoci vyrovnat se s traumatickou zkušeností.“*¹¹⁵

Neziskové organizace úzce spolupracují se státními institucemi, zejména s orgány sociálně-právní ochrany dětí, policií a školskými zařízeními. Tato spolupráce umožňuje komplexní přístup k řešení případů ohrožení dítěte a zajištění dlouhodobé podpory obětem.

Z uvedeného vyplývá, že efektivní ochrana dětí před sexuálním vykořisťováním je podmíněna nejen činností státních orgánů, ale také aktivním zapojením neziskového sektoru. Právě propojení těchto subjektů vytváří funkční systém, který umožňuje nejen řešení konkrétních případů, ale také posilování preventivních mechanismů.¹¹⁶

¹¹⁵WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada Publishing a.s, 2005. ISBN 9788024709291.

¹¹⁶MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

7. PRAKTICKÁ ČÁST – VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Praktická část bakalářské práce je zaměřena na výzkumné šetření, jehož cílem je zjistit, jak je v praxi realizována prevence sexuálního vykořisťování dětí a jak spolupracují jednotlivé instituce při ochraně ohrožených dětí v Ústeckém kraji. Výzkum se zaměřuje především na zkušenosti odborníků, kteří se ve své praxi setkávají s problematikou ohrožených dětí.

Pro získání dat byla zvolena kvalitativní výzkumná metoda, konkrétně polostrukturované rozhovory s pracovníky institucí, které se podílejí na ochraně dětí.

7.1 Metodologie výzkumu

Výzkum byl realizován formou kvalitativního výzkumného šetření. Kvalitativní přístup umožňuje hlubší porozumění zkušenostem a postojům respondentů a poskytuje detailní vhled do problematiky, jež by prostřednictvím kvantitativních metod zůstala obtížně uchopitelná.

Pro sběr dat byla zvolena metoda polostrukturovaného rozhovoru vedeného na základě předem připraveného souboru otevřených otázek. Tato metoda respondentům umožňuje podrobně vyjádřit své zkušenosti a názory na danou problematiku a zároveň poskytuje výzkumníkovi dostatečnou flexibilitu při kladení doplňujících otázek v závislosti na průběhu rozhovoru.

Rozhovory byly tematicky zaměřeny na zkušenosti respondentů s prevencí sexuálního vykořisťování dětí, na způsoby identifikace ohrožených dětí a na hodnocení spolupráce mezi jednotlivými institucemi působícími v Ústeckém kraji.

Výzkum je omezen menším počtem respondentů, což neumožňuje zobecnění výsledků na celou populaci. Výběr respondentů byl záměrný a zaměřený na různé typy institucí, aby bylo možné zachytit zkoumanou problematiku z více perspektiv a získat ucelenější obraz o fungování systému ochrany dětí v regionu. Cílem kvalitativního šetření nebylo dosažení statistické reprezentativnosti, ale hlubší porozumění problematice na základě zkušeností odborníků z praxe, přičemž právě tato hloubka poznání představuje hlavní přínos zvoleného metodologického přístupu.

Přehled hlavních otázek:

1. Jak byste zhodnotil/a současný stav prevence sexuálního vykořisťování dětí ve Vaší praxi?
2. S jakými formami ohrožení dětí se ve své profesní činnosti setkáváte nejčastěji?
3. Jakým způsobem ve Vaší instituci probíhá identifikace ohrožených dětí?
4. Jaké jsou podle Vašeho názoru nejvýznamnější rizikové faktory vedoucí k sexuálnímu vykořisťování dětí?
5. Jak hodnotíte spolupráci mezi jednotlivými institucemi?
6. S jakými problémy se při této spolupráci setkáváte?
7. Jaké preventivní aktivity realizujete a jak hodnotíte jejich efektivitu?
8. Jaké změny by mohly přispět ke zlepšení prevence?
9. Jak je zajištěna podpora obětí po odhalení případu?
10. Jaké jsou největší nedostatky současného systému ochrany dětí?

7.2 Cíl výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo komplexně zjistit, jakým způsobem je v praxi realizována prevence sexuálního vykořisťování dětí v Ústeckém kraji, a to jak na úrovni jednotlivých institucí, tak i v rámci jejich vzájemné spolupráce. Výzkum se zaměřoval nejen na popis aktuálně využívaných preventivních opatření, ale také na posouzení jejich efektivitu a identifikaci případných slabých míst v systému ochrany ohrožených dětí.

Důležitým aspektem bylo rovněž analyzovat, jakým způsobem spolupracují klíčové subjekty zapojené do ochrany dětí, zejména orgány sociálně-právní ochrany dětí, Policie České republiky, školská zařízení a neziskové organizace. Cílem bylo zjistit, zda je tato spolupráce dostatečně funkční, koordinovaná a schopná včas reagovat na rizikové situace.

Dílčí cíle výzkumu byly následující:

- zjistit, jak odborníci z praxe hodnotí současný systém prevence sexuálního vykořisťování dětí, včetně jeho silných a slabých stránek,
- identifikovat nejčastější rizikové faktory, které mohou vést k ohrožení dítěte, a to jak na úrovni rodiny, tak širšího sociálního prostředí,
- analyzovat, jak probíhá spolupráce mezi jednotlivými institucemi a jaké mechanismy jsou při této spolupráci využívány,
- identifikovat nedostatky v systému ochrany dětí a na základě zjištěných poznatků navrhnout možná opatření vedoucí ke zlepšení prevence i celkové ochrany dětí.

7.3 Charakteristika respondentů

Výzkumného šetření se zúčastnili odborníci, kteří ve své profesní praxi přicházejí do přímého kontaktu s ohroženými dětmi nebo se podílejí na jejich ochraně. Respondenti byli vybráni z různých typů institucí s cílem zachytit problematiku z více perspektiv.

Celkem se výzkumu zúčastnilo 6 respondentů, kteří byli označeni anonymně:

Respondent č. 1 – sociální pracovník orgánu sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD) s praxí více než 5 let

Respondent č. 2 – sociální pracovník OSPOD s kratší praxí (do 5 let)

Respondent č. 3 – policista specializující se na trestnou činnost páchanou na dětech

Respondent č. 4 – pedagogický pracovník střední školy (školní metodik prevence)

Respondent č. 5 – pracovník neziskové organizace zaměřené na pomoc ohroženým dětem

Respondent č. 6 – pracovník školního poradenského pracoviště (školní psycholog)

Výběr respondentů byl účelový (tzv. záměrný výběr), jelikož bylo cílem oslovit osoby s relevantní zkušeností v dané oblasti.

Z důvodu ochrany osobních údajů nejsou v práci uváděna konkrétní jména respondentů ani přesná pracoviště. Všichni respondenti byli před zahájením rozhovoru informováni o anonymitě a účelu výzkumu.

7.4 Proces sběru a zpracování dat

Sběr dat probíhal v období leden až březen 2026. Rozhovory byly realizovány jak formou osobního setkání, tak prostřednictvím online komunikačních nástrojů.

Délka jednotlivých rozhovorů se pohybovala přibližně mezi 30 až 45 minutami.

V průběhu rozhovorů byly respondentům kladeny otevřené otázky, které jim umožnily podrobně popsat své zkušenosti a názory.

Rozhovory byly zaznamenávány písemně, případně se souhlasem respondentů i audiozáznamem, a následně přepsány do textové podoby.

Získaná data byla analyzována metodou kvalitativní obsahové analýzy. V rámci této metody byly identifikovány opakující se vzorce, témata a významové kategorie, které byly dále interpretovány.

7.5 Analýza a interpretace rozhovorů

Na základě provedených polostrukturovaných rozhovorů byla provedena kvalitativní analýza získaných dat. Analýza byla zaměřena na identifikaci hlavních témat, která se opakovala napříč jednotlivými respondenty. Výsledky jsou prezentovány v tematických okruzích.

Spolupráce mezi institucemi

Všichni respondenti se shodli na tom, že spolupráce mezi institucemi je nezbytná pro efektivní ochranu dětí, nicméně její kvalita se v praxi liší.

Respondent č. 1 (OSPOD) uvedl, že spolupráce s policií a školami je „většinou funkční, ale často závisí na konkrétních lidech a jejich přístupu“.

Respondent č. 2 doplnil, že problémem bývá především časová náročnost a administrativní zátěž.

Naopak respondent č. 3 (Policie) zdůraznil, že spolupráce s OSPOD je klíčová, ale někdy dochází ke zpoždění při předávání informací. Respondent č. 4 (pedagog) uvedl, že školy často nevědí, jak správně postupovat v případech podezření.

Z těchto výpovědí vyplývá, že spolupráce existuje, ale není vždy dostatečně koordinovaná a systematická.

Identifikace ohrožených dětí

Respondenti se shodovali, že včasná identifikace ohrožených dětí je velmi obtížná.

Respondent č. 4 (pedagog) uvedl, že změny v chování dítěte jsou často nenápadné a mohou být snadno přehlédnuty. Podobně respondent č. 6 (školní psycholog) zdůraznil, že děti často o problému nemluví z důvodu strachu nebo studu.

Respondent č. 1 (OSPOD) doplnil, že k odhalení dochází často až v pokročilé fázi problému. Naopak respondent č. 3 (Policie) uvedl, že některé případy jsou odhaleny na základě oznámení třetí osoby.

Z výpovědí respondentů je patrné, že identifikace ohrožených dětí představuje jeden z nejslabších článků systému.

Rizikové faktory

Respondenti identifikovali několik klíčových rizikových faktorů.

Respondent č. 2 (OSPOD) uvedl jako nejčastější problém nefunkční rodinné prostředí. Respondent č. 5 (nezisková organizace) doplnil, že významnou roli hraje také sociální vyloučení a chudoba.

Respondent č. 3 (Policie) upozornil na rostoucí rizika spojená s online prostředím, zejména v souvislosti s tzv. groomingem. Podobně respondent č. 6 zdůraznil vliv sociálních sítí a nedostatečné kontroly ze strany rodičů.

Prevence sexuálního vykořisťování

Respondenti se shodli, že prevence je důležitá, ale není dostatečně systematická.

Respondent č. 4 (pedagog) uvedl, že školy realizují preventivní programy, avšak jejich rozsah je omezený. Respondent č. 5 (nezisková organizace) zdůraznil význam osvětových aktivit, které však nedosahují všech cílových skupin.

Naopak respondent č. 1 (OSPOD) uvedl, že prevence je často podceňována a větší důraz je kladen až na řešení konkrétních případů.

Podpora obětí

V oblasti podpory obětí se respondenti shodli na významu psychologické pomoci.

Respondent č. 6 (psycholog) zdůraznil nutnost dlouhodobé práce s dítětem. Respondent č. 5 (nezisková organizace) uvedl, že dostupnost odborné pomoci je v některých případech omezená.

Respondent č. 1 (OSPOD) doplnil, že spolupráce mezi institucemi je v této oblasti klíčová, avšak ne vždy dostatečně efektivní.

7.6 Diskuze

Získané výsledky výzkumu do značné míry potvrzují poznatky uvedené v teoretické části práce, zejména význam mezioborové spolupráce při ochraně dětí. Respondenti se shodují, že spolupráce mezi institucemi, jako jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí, Policie České republiky, školská zařízení a neziskové organizace, je nezbytným předpokladem efektivní prevence a řešení případů sexuálního vykořisťování dětí.

Zároveň však výsledky ukazují, že tato spolupráce není vždy dostatečně koordinovaná a často závisí na individuálním přístupu konkrétních pracovníků. Tento poznatek naznačuje, že i přes existenci legislativního a institucionálního rámce chybí jednotné a systematické nastavení spolupráce mezi jednotlivými subjekty. Tento závěr koresponduje s odbornou literaturou, která zdůrazňuje potřebu systematického propojení institucí a jasně definovaných postupů při řešení případů ohrožení dítěte.

Dalším významným zjištěním je obtížnost včasné identifikace ohrožených dětí. Výsledky výzkumu potvrzují, že sexuální zneužívání je často latentní a probíhá skrytě, což výrazně ztěžuje jeho odhalení. Tento problém je dále prohlubován nedostatečnou informovaností některých pracovníků, zejména ve školství, o správných postupech při podezření na ohrožení dítěte. Lze tedy konstatovat, že v oblasti včasné identifikace existují rezervy, které mohou vést k opožděné intervenci.

Výsledky výzkumu rovněž poukazují na nedostatečnou systematickост preventivních aktivit. Preventivní opatření jsou často realizována nahodile nebo v omezeném rozsahu, což snižuje jejich dlouhodobou efektivitu. Zjištění naznačují potřebu posílení primární prevence, zejména prostřednictvím vzdělávacích programů ve školách a zaměření na bezpečnost dětí v online prostředí.

Je však nutné zohlednit také limity tohoto výzkumu. Výzkumné šetření bylo realizováno na relativně malém vzorku respondentů, což neumožňuje zobecnění výsledků na celou populaci. Cílem kvalitativního výzkumu však nebylo dosažení statistické reprezentativnosti, ale hlubší porozumění problematice na základě zkušeností odborníků z praxe. Přínosem výzkumu je především zachycení různých perspektiv jednotlivých institucí a identifikace konkrétních problémů v praxi.

7.7 Návrhy a doporučení pro praxi

Na základě provedeného výzkumného šetření lze formulovat následující doporučení směřující ke zvýšení efektivity systému ochrany dětí před sexuálním vykořisťováním v Ústeckém kraji.

Zásadní oblastí je institucionalizace meziresortní spolupráce. Výzkum prokázal, že stávající spolupráce mezi OSPOD, Policií České republiky, školskými zařízeními a neziskovými organizacemi je závislá na individuálním přístupu konkrétních pracovníků, nikoli na systémově nastavených postupech. Za tímto účelem je žádoucí zavést pravidelná koordinační setkání na úrovni obcí s rozšířenou působností v Ústeckém kraji a vytvořit závazné protokoly pro sdílení informací při řešení případů ohrožení dítěte.

Neméně důležitou oblastí je systematizace primární prevence. Preventivní programy zaměřené na ochranu dětí před sexuálním vykořisťováním by měly být integrovány do školních vzdělávacích programů jako jejich trvalá součást, se zvláštním důrazem na oblast online bezpečnosti, kterou respondenti identifikovali jako jeden z nejdůležitějších současných rizikových faktorů.

Součástí zkvalitnění systému by mělo být rovněž zavedení kontinuálního vzdělávání odborných pracovníků. Pedagogové, sociální pracovníci a školní metodici prevence by měli mít k dispozici pravidelnou metodickou podporu zaměřenou na rozpoznání varovných signálů sexuálního vykořisťování a správné postupy při podezření na ohrožení dítěte.

Pozornost je třeba věnovat také posílení dostupnosti podpory obětí. Psychologická, sociální a právní pomoc by měla mít dlouhodobý charakter a zahrnovat spolupráci

s rodinou dítěte, neboť intervence omezená pouze na krizovou fázi je z hlediska minimalizace dlouhodobých dopadů traumatu nedostatečná.

Konečně je žádoucí zvýšit informovanost rodičů prostřednictvím cílených osvětových kampaní realizovaných ve spolupráci se školami, Policií České republiky a neziskovými organizacemi. Informovaný rodič představuje jeden z neúčinnějších článků primární prevence, jehož potenciál není v současné praxi dostatečně využíván.

Závěr

Problematika sexuálního vykořisťování dětí představuje závažný a komplexní společenský problém, který zasahuje do oblasti práva, sociální práce, psychologie i bezpečnostní politiky. Jak vyplynulo z teoretické části práce, jedná se o fenomén s dlouhodobými a často celoživotními dopady na oběti, přičemž děti patří mezi nejzranitelnější skupiny obyvatelstva. Závažnost tohoto jevu je umocněna jeho vysokou mírou latence, značná část případů zůstává neohlášena, a to zejména v důsledku strachu, studu a závislosti obětí na pachatelích. Ústecký kraj přitom představuje region se specifickými sociálně-demografickými charakteristikami, jako jsou vyšší míra sociálního vyloučení, nezaměstnanosti a chudoby, které riziko ohrožení dětí prokazatelně zvyšují.

Cílem práce bylo analyzovat prevenci sexuálního vykořisťování dětí v Ústeckém kraji a zhodnotit fungování systému ochrany dětí v tomto regionu. Teoretická část vymezila základní pojmy, formy vykořisťování, rizikové faktory a dopady na oběti, stejně jako právní rámec ochrany dětí a roli jednotlivých institucí.

Legislativní rámec České republiky, tvořený trestním zákoníkem, zákonem o sociálně-právní ochraně dětí a zákonem o obětech trestných činů, poskytuje solidní normativní základ pro ochranu dětí, jehož efektivita je však podmíněna kvalitou jeho praktického uplatňování.

Praktická část práce, založená na kvalitativním výzkumu prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů se šesti odborníky z praxe, přinesla důležité poznatky o reálném fungování systému ochrany dětí. Výsledky výzkumu ukazují, že spolupráce mezi institucemi, jako jsou orgány sociálně-právní ochrany dětí, Policie České republiky, školská zařízení a neziskové organizace, je sice obecně funkční, avšak v praxi naráží na nedostatky, zejména v oblasti komunikace a koordinace postupů. Absence systémově nastavených mechanismů spolupráce způsobuje, že efektivita ochrany dětí závisí v nepřiměřené míře na individuálním přístupu konkrétních pracovníků, nikoli na institucionálně zakotvených postupech.

Výzkum dále potvrdil, že včasná identifikace ohrožených dětí představuje jeden z klíčových, avšak zároveň nejobtížnějších aspektů prevence. Řada případů zůstává skrytá, což souvisí jak s povahou této trestné činnosti, tak s obavami obětí a jejich

okolí. Respondenti výzkumu shodně poukazovali na skutečnost, že varovné signály možného zneužívání jsou v praxi obtížně rozpoznatelné, přičemž nedostatečná metodická připravenost pracovníků zejména ve školství tento problém dále prohlubuje. Opožděná identifikace ohrožení přitom zpravidla znamená, že intervence přichází až ve fázi, kdy jsou negativní dopady na dítě již výrazně rozvinuty. Tato skutečnost podtrhuje naléhavost investic do vzdělávání odborníků a rozvoje standardizovaných postupů pro rozpoznávání rizikových situací. Včasný záchyt ohrožení tak zůstává jednou z nejvýznamnějších, avšak dosud nedostatečně řešených výzev systému ochrany dětí v Ústeckém kraji.

Dalším významným zjištěním je nedostatečná systematická preventivních opatření, která jsou často závislá na konkrétních institucích nebo jednotlivcích. Přitom právě systematická a dlouhodobá prevence, zejména v prostředí škol a prostřednictvím neziskových organizací, hraje zásadní roli při ochraně dětí. Absence koordinovaného přístupu k primární prevenci tak představuje strukturální slabinu, která snižuje celkovou odolnost systému.

Na základě těchto zjištění byla formulována doporučení směřující ke zlepšení systému ochrany dětí, především v oblasti posílení meziinstitucionální spolupráce, rozšíření preventivních programů, vzdělávání odborníků a zajištění dostupnější a komplexní podpory pro oběti. Realizace těchto opatření předpokládá nejen politickou vůli, ale také dostatečné personální a finanční zajištění dotčených institucí.

Efektivní ochrana dětí před sexuálním vykořisťováním vyžaduje nejen kvalitní legislativní rámec, ale především funkční spolupráci jednotlivých institucí, systematickou prevenci a včasnou identifikaci ohrožených dětí. Výsledky práce mohou sloužit jako podklad pro další odbornou diskusi a jako impuls ke koncepčnímu zlepšování praxe v oblasti ochrany dětí na regionální i celostátní úrovni.

Seznam literatury

BLATNÍKOVÁ, Šárka. *Pachatelé komerčního sexuálního zneužívání dětí*. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2009. ISBN 978-80-7338-091-5.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forezní psychologie*. 3., upravené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. ISBN 978-80-7380-461-9.

GŘIVNA, Tomáš. *Kriminologie*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2014. ISBN 978-80-7478-614-3.

HULANOVÁ, Lenka. *Internetová kriminalita páchaná na dětech: psychologie internetové oběti, pachatele a kriminality*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9.

HULMÁKOVÁ, Jana. *Násilná kriminalita dětí mladších patnácti let*. Vydání: první. Studie. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2023. ISBN 978-80-7338-201-8.

CHMELÍK, Jan; BRUNA, Eduard; BRUNOVÁ, Markéta a BORČEVSKÝ, Pavel. *Dokazování v trestním řízení: trestněprávní a kriminalistické aspekty*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2025. ISBN 978-80-7380-983-6.

CHROMÝ, Jakub. *Kriminalita páchaná na mládeži: aktuální jevy a nová právní úprava v České republice*. Praha: Linde, 2010. ISBN 9788072018253.

JELÍNEK, Jiří. *O novém trestním zákoníku: sborník z mezinárodní vědecké konference Olomoucké právnické dny, květen 2009, trestněprávní sekce*. Teoretik. Praha: Leges, 2009. ISBN 978-80-87212-21-9.

MALÁ, Eva; RABOCH, Jiří a SOVÁK, Zdeněk. *Sexuálně zneužívané děti*. Praha: Psychiatrické centrum, 1995. ISBN 80-85121-99-9.

MATĚJČEK, Zdeněk. *Co děti nejvíc potřebují*. Vyd. 7. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0853-2.

MATOUŠEK, Oldřich a HANA PAZLAROVÁ. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: Dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Charles University in Prague, Karolinum Press, 2016. ISBN 9788024633367.

MYDLÍKOVÁ, Eva, SLANÝ, Jaroslav a KOVÁČOVÁ, Mariana. *Diagnostika syndromu týraného, zneužívaného a zanedbávaného dítěte*. 2021. ISBN 8026218345.

PEARCE, Jenny. *Child Sexual Exploitation: Why Theory Matters*. Policy Press, 2019. ISBN 978-1447351412.

POŠTULKA, Vladimír. *Dějiny pornografie*. 2007. ISBN 8087021304.

SPIRIT, Michal. *Úvod do studia práva*. 2. vyd., aktualiz. dle nového občanského zákoníku. Expert. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-5280-8.

ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. III, § 272-421. 3. vydání. Velké komentáře. V Praze: C. H. Beck, 2023. ISBN 978-80-7400-893-1.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie. Dětství a dospívání*. Karolinum Press, 2012. ISBN 978-80-246-2153-6.

VÁGNEROVÁ, Marie a LISÁ, Lidka. *Vývojová psychologie: Dětství a dospívání*. Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5024-1.

VANÍČKOVÁ, Eva. *Identifikace typů dětských obětí komerčního sexuálního zneužívání dětí*. 2007. ISBN 8025410730.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání dětí*. Grada, 2005. ISBN 978-80-247-6372-9.

WEISS, Petr. *Sexuální zneužívání - pachatelé a oběti*. Psyché. Praha: Grada, 2000. ISBN 807169-795-8.

Internetové zdroje:

WORLD HEALTH ORGANIZATION. *World Health Statistics 2017: Monitoring Health for the Sustainable Development Goals (SDGs)*. World Health Organization, 2017. ISBN 9241565489.

What is child sexual abuse? American Psychological Association [online]. American Psychological Association, 2014, s. 1

Šance dětem: *Dítě v ústavu*. Online. 2024. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/dite-v-ustavu>. [cit. 2025-07-27].

ZÁKONY PRO LIDI. *Sdělení č. 18/2015 Sb. m. s. Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Protokolu o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi, zejména se ženami a dětmi, doplňujícího Úmluvu Organizace spojených národů proti nadnárodnímu organizovanému zločinu.* Online. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2015-18>. [cit. 2026-01-29].

UNICEF. *Protecting children from sexual exploitation and abuse.* Online. Dostupné z: <https://www.unicef.org/protection/protecting-children-from-sexual-exploitation-and-abuse>. [cit. 2026-02-09].

MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ. *Podpora rodiny – rodinná politika.* Online. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/rodina-a-ochrana-prav-deti>. [cit. 2026-02-09].

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY. *Vývoj registrované kriminality v roce 2024.* Online. Dostupné z: <https://policie.gov.cz/clanek/vyvoj-registrovane-kriminality-v-roce-2024.aspx>. [cit. 2026-02-14].

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Kriminalita v České republice.* Online. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/produkty/kriminalita-2024>. [cit. 2026-02-14].

Zákony

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 186

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 187

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 195

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 198

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 201

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, § 202

Zákon č. 359/1999 Sb. – o sociálně-právní ochraně dětí

Zákon č. 45/2013 Sb. – o obětech trestných činů

Zákon č. 89/2012 Sb. – občanský zákoník (rodičovská odpovědnost)

Zákon č. 111/1998 Sb. – zmíněn v prohlášení o zveřejnění práce

Mezinárodní dokumenty

Úmluva OSN o právech dítěte (1989)

Palermský protokol – Protokol o předcházení, potlačování a trestání obchodování s lidmi (vyhlášen jako sdělení MZV ČR č. 18/2015 Sb. m. s., čl. 3 písm. a)

Seznam zkratk

APA – American Psychological Association

ČR – Česká republika

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

OSPOD – Orgán sociálně-právní ochrany dětí

Sb. – Sbírka zákonů

TZ – trestní zákoník

UNICEF – United Nations Children’s Fund (Dětský fond OSN)

WHO – World Health Organization (Světová zdravotnická organizace)